

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIĘSKIEJ

T. VIII

GMINA I MIASTO SIANÓW

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”
URZĄD GMINY I MIASTA SIANÓW

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM VIII

GMINA I MIASTO SIANÓW

Redakcja:

WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SIANÓW–SŁAWNO 2009

ABSTRACT: Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds), *Historia i kultura Ziemi Sławińskiej*, t. VIII: *Gmina i Miasto Sianów* [History and Culture of the Sławno region, vol. VIII: Town Sianów and Community]. Fundacja „Dziedzictwo” Gmina i Miasto Sianów, Sianów–Sławno 2009. pp. 427, figs 126, colour plates 20. ISBN 978-83-61603-00-9. Polish text with German summaries.

These are studies of aspects of history and culture of the Sianów region [Pomerania, Poland]. These papers refer to archaeology and history of the region which is virtually unknown for most of Polish current citizens. It is hard to build a society without roots and without history. People who have lived here for over 50 years do not understand the cultural landscape which has been created and constructed for centuries. The aim of the collection of paper is to bring the history nearer. The knowledge about the past of the region will allow to understand the landscape and protect it as well as create a new social approach to the future. Some papers also refer to current projects which aim is to teach local history, use them for the development as well as build new identity with the respect to the past.

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2009
© Copyright by Authors

Na okładce: Bolesław Kurzawiński, *Sianów ulica Tylna*, 1954, papier, tusz, ołówek,
22,5 × 30 cm, własność Muzeum w Koszalinie, reprodukcja fotograficzna:
Ilona Łukjaniuk, Marta Adamczak

Tłumaczenia na język niemiecki: *Brygida Jerzewska*

Konferencję oraz publikację sfinansowano ze środków
Urzędu Gminy i Miasta w Sianowie

Redaktor: *Katarzyna Ceglarz*
Łamanie komputerowe: *Eugeniusz Strykowski*

Wydawca/Herausgeber:
Fundacja „Dziedzictwo”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 2

ISBN: 978-83-61603-00-9

Druk/Druck: Wydawnictwo Feniks, 75-206 Koszalin, ul. Jana z Kolna 38B

Spis treści

JAN SROKA (Sławno), WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI (Poznań), <i>Granice kulturowe? O waloryzowaniu przeszłości</i>	7
RYSZARD WĄTROBA (Sianów), <i>Sianów i okolica dziś</i>	15
IGNACY SKRZYPEK (Koszalin), <i>Osadnictwo archeologiczne gminy Sianów</i>	21
JOANNA CHOJECKA (Koszalin), <i>Źródła archiwalne do dziejów gminy Sianów</i> . . .	83
ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI (Pruszcz Gdański), <i>Nazwy miejscowe Gminy i Miasta Sianów</i>	119
BARBARA POPIELAS-SZULTKA (Słupsk), <i>Posiadłości ziemskie klasztoru bukowskiego na ziemiach Sławińskiej i Darłowskiej</i>	167
SYLWIA WESOŁOWSKA (Szczecin), <i>Z dziejów szkolnictwa w Gminie i Mieście Sianów do 1945 roku</i>	177
WOJCIECH STYLSKI (Szczecin), <i>Z dziejów wsi Sierakowo</i>	209
EWA GWIAZDOWSKA (Szczecin), <i>Za górami, za lasami... fabryka. Gmina Sianów w dawnej kartografii i ikonografii</i>	217
MARIA WITEK, WALDEMAR WITEK (Szczecin), <i>Tradycyjne (ryglowe) budownictwo wiejskie w gminie Sianów</i>	269
ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), <i>Flora parków podworskich gminy Sianów</i>	297
SIEGFRIED BARZ (Będzinko), <i>Okolice Sianowa w twórczości malarzy niemieckich okresu międzywojennego</i>	315
BERNARD KONARSKI (Koszalin), <i>Fabryka zapatek w Sianowie</i>	321
INGE WESTHÄUSLER (Meisenweg, Niemcy), <i>Eventin von März 1945 bis August 1946</i>	331
KAZIMIERA JANOWICZ (Sianów), <i>Nasze drogi do Sianowa</i>	337
RYSZARD WĄTROBA (Sianów), <i>Honorowi Obywatele Gminy i Miasta Sianowa</i> . . .	351
ANDRZEJ DĘBOWSKI (Sianów), <i>Gmina Sianów na Szlaku Cysterskim</i>	371
ALEKSANDRA KOWALCZYK (Sianów), <i>Wioski tematyczne – kierunek rozwoju polskiej wsi po roku 1989</i>	381

HENRYK ROMANIK (Koszalin), <i>Kontynuacje literackie, duszpasterskie i społeczne doświadczenie artystyczne z albumem poetyckim „Koniec świata w Iwici- nie”</i>	389
Indeks osób	407
Indeks nazw geograficznych	417
Lista adresowa Autorów	425

Posiadłości ziemskie klasztoru bukowskiego na ziemiach Sławieńskiej i Darłowskiej

BARBARA POPIELAS-SZULTKA (Słupsk)

Z najnowszych badań wynika, że Ziemia Sławieńska opanowana została przez księcia gdańskiego Świętopelka II Wielkiego na przełomie 1235 i 1236 roku (Knopik 1999: 26; por. Labuda 1972: 522). Natomiast pierwszy dyplom odnoszący się do mającego powstać opactwa w Bukowie wystawiony został przez księcia Świętopelka II 28 września 1248 roku w Gdańsku. Jego odbiorcą był konwent klasztoru cysterskiego w Darguniu w Meklemburgii, któremu książę przekazał *situm Borisowe dictum* z zaznaczeniem, że darowiznę przeznacza na założenie nowego klasztoru *ad fundandum novum monasterium*. Dokument ten, zachowany w dwóch kopiariuszach bukowskich, był publikowany czterokrotnie. Pierwotne uposażenie obejmujące jedną słabo zasiedloną wieś wraz z prawem budowy młynów na rzece Grabowej było niewystarczające dla utrzymania się konwentu składającego się z 12 zakonników i opata. Dlatego na początku grudnia 1248 roku w drugim dokumencie wystawionym w Słupsku fundator przekazał zakonnikom darguńskim wieś Przystawy z przynależnościami. W tym dyplomie Boryszewo określone zostało wsią (Perlbach 1882: nr 112). Z dokumentów wystawionych w 1248 roku wynika, że planowaną siedzibą nowego opactwa miało być Boryszewo. Niestety, Darguń nie wysłała konwentu do Boryszewa. Wynika to z dokumentu wystawionego w Słupsku 5 kwietnia 1252 roku. Wtedy to książę przekazał dla Dargunia wieś Bukowo. W dyplomie podkreślono, że nadanie dano na założenie klasztoru. Świętopelk doposażył opactwo, nadając mu dalsze wsie: Bobolin, Jeżyce i Dąbrowę. Nadał także zakonnikom prawo założenia targu w granicach swych posiad-

łości. Udzielił ponadto zezwolenia na sprowadzenie do dóbr osadników niemieckiej, sławiańskiej, względnie innej narodowości. Ludność tę zwolnił książę od opłaty celnej. Zwolniona miała być także od ciężarów prawa książęcego, takich jak budowa umocnień miejskich i grodów oraz naprawy mostów. Przyszli poddani opactwa nie mieli brać udziału w wyprawach zbrojnych, z wyjątkiem wojny o charakterze obronnym. Przyszli zakonnicy otrzymali także prawo wydawania wyroków zastrzeżonych sądownictwem niższym i wyższym (Perlbach 1882: nr 135; Popielas-Szultka 1980: 16).

W okresie niepewnej sytuacji politycznej panującej na Ziemi Sławieńsko-Słupskiej w latach 50. XIII wieku opat darguński Henryk zwrócił się z prośbą do książąt zachodniopomorskich Barnima I i Warcisława III o zatwierdzenie wszystkich dotychczas osiągniętych dóbr ziemskich i przywilejów. W confirmacji wystawionej w Dyminie 8 lipca 1253 roku książęta zachodniopomorscy stwierdzili, że obszary podarowane konwentowi z Dargunia przynależały do ich państwa i niebawem powrócą pod ich panowanie. Dyplom wystawiono w obecności biskupa Hermana i byłego Wilhelma. Obecni byli również opaci z klasztorów ze: Słupi, Eldeny, Kołbacza, Białoboków i Uznamia, kasztelan kołobrzesci Borko oraz przedstawiciele rycerstwa (Perlbach 1882: nr 151). Po zakończeniu zjazdu w Dyminie biskup Herman udał się do Dargunia, gdzie następnego dnia, 9 lipca 1253 roku, podkreślając, że chce umożliwić cystersom darguńskim postawienie od nowa zabudowań klasztornych i osiedlenia się w Bukowie zakonników, przekazał opatowi i konwentowi darguńskiemu prawo poboru dziesięcin z bliżej nieokreślonego obszaru o powierzchni 300 łanów (Perlbach 1882: nr 152).

Do końca rządów księcia Świętopelka (1266 rok) nie zmieniła się przynależność polityczna Ziemi Sławieńskiej. Próbę jej odzyskania podjął wspólnie z Bolesławem Pobożnym, księciem wielkopolskim, Warcisław III, książę dymiński w 1259 roku. W wyprawie zbrojnej brał udział biskup kamieński i jego lennicy. Zakończyła się ona niepowodzeniem dla atakującej strony (Labuda 1972: 528).

W warunkach wyjaśnionej względnie sytuacji politycznej na Ziemi Sławieńskiej klasztor macierzysty wysłał kolonię mnichów, którzy wystawili zabudowania nowego opactwa. Przed 1260 roku komisja, w skład której wchodził opaci klasztorów z Doberanu i Nowego Pola, z polecenia Kapituły Generalnej Zakonu przeprowadzili wizytację istniejącego już w Bukowie klasztoru. Jesienią 1260 roku biskup kamieński wystąpił o przyjęcie Bukowa do zakonu cystersów. Klasztor był filią Dargunia (Popielas-Szultka 1980: 20). W 1260 roku zakończył się proces

fundacji opactwa, trwający kilkanaście lat. Pierwszy zaś dokument adresowany do cystersów bukowskich wystawił książę Świętopelk w 1262 roku, nadając im Jezioro Bukowskie (Perlbach 1882: nr 195).

Od przełomu lat 1235 i 1236 tereny położone nad jeziorem Bukowo stanowiły najbardziej na zachód wysunięte obszary należące do Księstwa Gdańskiego. Świętopelk osadzając w Bukowie cystersów, umacniał tym sposobem zachodnie rubieże księstwa. Wykorzystał fundację w trudnej sytuacji politycznej. Miał na pewno także na uwadze utrwalenie chrześcijaństwa, a także podniesienie poziomu gospodarczego przejmowanych przez cystersów słabo zasiedlonych obszarów. Posiadłości klasztoru cystersów w Bukowie znajdowały się na terenach kasztelani sławieńskiej, białogardzkiej i kołobrzeskiej.

Po 1262 roku obserwować będziemy systematyczny i szybko postępujący wzrost uposażenia ziemskiego opactwa. W 1265 roku cystersi przejmują, mocą ostatniego nadania Świętopelka dla Bukowa, folwark książęcy w Bielkowie (Perlbach 1882: 208). Po śmierci Świętopelka (1.01.1266) książę szczeciński Barnim I zajął Ziemię Sławieńską i w sierpniu 1266 roku podarował cystersom dwie wsie: Karnieszewice i Bobolin (Perlbach 1882: nr 215; Rymar 1995: 43). Z dokumentów biskupa Hermana, wystawionych w 1278 roku, wynika jednak, że nadanie Barnima I obejmowało całą osadę Bobolin i część Karnieszewic. W dokumencie wystawionym w czerwcu 1278 roku biskup Herman zaznaczył, że wieś Karnieszewice *ex antiquo* przynależała do biskupstwa kamieńskiego oraz że osadę tę z przynależnościami darowuje klasztorowi bukowskiemu (Perlbach 1882: nr 294). W 1278 roku biskup Herman wystawił dalsze dwa dyplomy dla cystersów (Perlbach 1882: nr 295, 296). W pierwszym z nich potwierdził nadanie Karnieszewic oraz przekazał wieś Iwięcino wraz z przynależnościami. Wymieniono również opustoszałe Głęznowo i Bielkowo (Perlbach 1882: nr 296). Wchodząc w posiadanie Karnieszewic i Iwięcina, cystersi zamknęli granice opactwa od strony zachodniej i południowo-zachodniej. Należy zaznaczyć, że zachodnia granica majątku bukowskiego ustalona w 1278 roku nie uległa zmianie do końca istnienia opactwa. Z nadania księcia Barnima I od 1267 roku posiadali wieś Gorzycę. Również od Barnima I konwent otrzymał w maju 1268 roku wieś Porzeczce, a we wrześniu tego roku książę zatwierdził całe Jezioro Bukowskie oraz wyłączne prawo posiadania pasa ziemi oddzielającej jezioro od morza (Perlbach 1882: nr 194, 234). W okresie od maja do października zakonnicy otrzymali zasiedlaną, dziś nieistniejącą, wieś Pomelowe. W 1268 roku książę gdański Warcisław II zatwierdził cystersom lasy

„Grabowe” i „Lissina” (Perlbach 1882: 235). Kolejną wieś – Pięćmiechowo – wymieniono w dyplomie Mściwoja II z 1269 roku.

Pod koniec 1269 roku Ziemię Sławieńską opanował Wisław II, książę rugijski. Na początku 1270 roku przekazał cystersom wieś Pękanino. W połowie 1271 roku Wisław II podarował zakonnikom opuszczoną osadę Słowino. Od Wisława II klasztor otrzymał również w lokowanym przez księcia mieście Darłowie dwie działki miejskie z dwoma łanami położonymi w granicach patrymonium miasta (Perlbach 1882: 539).

W lutym 1271 roku, na prośbę opata Fryderyka, Wisław II zatwierdził opactwu wszystkie dotychczas uzyskane nabytki ziemskie pochodzące od książąt: Świętopelka II, Mściwoja II, Barnima I, Warcisława II oraz swoje własne. Wtedy klasztor posiadał: Bukowo, Bobolin, Porzecze, Pomelowe, Boryszewo, Przystawy, Gorzycę, Pękanino, Dąbrowę, Jesitz, Iwięcino, Paproty i Karnieszewice oraz osady opustoszałe w Wicku, Słowinie, Pięćmiechowie, Gleźnowie i Bielkowie. Zatwierdzono lasy „Grabowe” i „Lissina” oraz parcele w Darłowie (Perlbach 1882: nr 246).

Pierwsze nadanie na Ziemi Białogardzkiej miało miejsce przed grudniem 1268 roku i pochodziło od rycerza Jana Kulego, który podarował zakonnikom 100 łanów gruntów graniczących ze wsią Parsęcko. Rozciągały się one także do granic Polski. Cystersi otrzymali również jezioro Trzesiecko (Perlbach 1882: nr 236). Z confirmacji Bogusława IV z 1288 roku dowiadujemy się, że z nadania Jana Kulego posiadali jeszcze cystersi sześć łanów w Parsęcku z patronatem nad kościołem oraz jezioro Trzesiecko (Perlbach 1882: nr 442).

Od 1274 roku zakonnicy przejmowali wieś Malechowo (Perlbach 1882: nr 265). Od księcia Mściwoja II cystersi otrzymali w 1287 roku wieś Sierwikowo, położoną w widłach Grabowej i Sielawy (Perlbach 1882: nr 417).

Od lat 80. XIII wieku można zaobserwować pierwsze efekty działalności osadniczej. Przejęte przez zakonników *loca villarum* w: Wicku, Pięćmiechowie, Gleźnowie, Bielkowie i Słowinie, przekształcono w osady wiejskie. W 1290 roku w liście do papieża Mikołaja IV Mściwój II zwracał się z prośbą o zatwierdzenie opactwu 18 wsi (Perlbach 1882: nr 462). Z odnotowanych w dyplomie słowiańskich wsi wynika, że do końca XIII wieku zakonnicy obsadzali przejmowane dobra prawie wyłącznie ludnością słowiańską.

W 1295 roku z nadania rycerza Virchevitza cystersi otrzymali 50 łanów w Sulechowie. Wieś ta w momencie nadania była osadą zniszczoną i opustoszałą (Perlbach 1882: nr 534). Więcek, syn Luthe-

mara, przekazał cystersom 60 łanów w Borkowie, a darowiznę tę zatwierdził w 1302 roku Fryczko z Szachowi, namiestnik króla czeskiego na Pomorzu (Perlbach 1882: nr 628). Dwa lata później rycerz Więcek zatwierdził zakonnikom Borkowo, zaznaczając, że jego ojciec darował Borkowo cystersom na łożu śmierci, pragnąc tym naprawić krzywdy, które wyrządził opactwu.

Od 1303 roku cystersi stali się właścicielami pięciu łanów w Skibnie, które otrzymali od Ciesława. Z początkiem XIV wieku do cystersów należała też opuszczona wieś Bolesowo, zanikła po 1309 roku.

W 1306 roku Ziemię Sławieńską opanowali margrabiowie brandenburscy i zapewne od nich cystersi otrzymali wieś Dzierżęcino (Perlbach 1882: nr 648).

Dokładny przebieg granic, oparty na dyplomach z lat 1275–1308, nie jest możliwy do odtworzenia, ponieważ większość punktów topograficznych wymienionych w dokumentach zanikła w ciągu wieków, wyszły z użycia również ich nazwy. Są to nazwy rzek i rzeczek, jak: Dobra Woda, Muszczeniczka, Karnkowica, Scazał, Grabowa Struga, Świernica, Wołowa Struga i Polnica, nawy brzegów: Gąsienicy, Łękawicy, wzgórz Scina, Wołowagora, Canagur, bagien Dionisobloto. Wskazują one na słowiańskie pochodzenie ludności zamieszkującej tereny między Unieścią a rzeką Grabową.

W 1316 roku Ziemia Sławieńska, licząc od lat 30. XIII wieku, po raz dziesiąty zmieniła swą przynależność polityczną. W tymże roku przyłączona została do Pomorza Zachodniego. W 1317 roku wybitni przedstawiciele Święców – Piotr Święca z Nowego i Jaško, właściciel Sławna i Darłowa, przekazali cystersom jako rekompensatę za krzywdy wyrządzone im przez zmarłego Wawrzyńca Święcę, wieś Masłowice (Heinemann 1905: nr 3129).

Iwięcino należało do cystersów do końca istnienia opactwa w 1539 roku. W tymże roku liczyło 628,8 ha i 17 chłopów.

Już fundator sprowadzając do Bukowa męski zakon cysterski nosił w zamiarze pracę zakonników i zarządzanie posiadłościami rolnymi. Chodzi o przebudowę społeczno-gospodarczo-ustrojową wsi opartą na prawie niemieckim. Fundator opactwa liczył, że zakonnicy przeniosą na prawo niemieckie otrzymane do końca XIII wieku osady, a nadawane od początku XIV wieku wsie zakładać będą na prawie niemieckim (Popielas-Szultka 1980: 66).

Przebieg kolonizacji na ziemiach pomorskich przedstawił ostatnio J.M. Piskorski (1990: 166–167), gdzie zasygnalizował też zagadnienie kolonizacji w dominium bukowskim. Najstarsza informacja o wprowa-

dzeniu zasad prawa niemieckiego pochodzi z 1262 roku i dotyczy nadania dziesięcin przez biskupa Hermana dla osad, w których grunty wymierzone były w łanach. M. Perlbach uznał dokument z 1262 roku za falsyfikat, a F. Salis za dyplom autentyczny. Analiza treści dokumentu przyznała słuszność pogładowi M. Perlbacha (Popielas-Szultka 1980: 68–70).

W 1268 roku cystersi przejęli od biskupa Hermana 60 łanów łąk przylegających do Malechowa w zamian za Ubiedrze (Perlbach 1882: nr 428), co świadczy o gromadzeniu gruntów wokół opactwa. Pierwsza wiadomość o istnieniu wsi zorganizowanej na prawie niemieckim dotyczy Malechowa. Wieś w 1274 roku liczyła 44 łany (Perlbach 1882: nr 265). W 1282 roku przebywał w niej książę Mściwoj II, a w 1319 roku Jan Święca. W 1330 roku młynarz z Malechowa był jednym z nabywców wsi Warszawo lokowanej na prawie lubeckim. Wszystko wskazuje za tym, że lokacja Malechowa przypada na początki drugiej połowy XIII wieku.

Na skutek rozszerzania granic osad opackich wybuchały liczne spory z rycerstwem i miastami. Trwające od wielu lat spory o granice Rzepkowa były z pewnością skutkiem wymierzania gruntów pod nowo lokowane przez zakonników wsie Wandhagen (Wierciszewko) i Abts-hagen (Dobiesław), a po nich w Iwęcinnie, Karnieszewicach i Wicku. Do końca XIII wieku przebudowa dóbr oparta na prawie niemieckim w dominium bukowskim nie była imponująca. Cystersi przeprowadzili najpewniej lokację dwóch osad i przenieśli na prawo niemieckie: Bukowo, Iwęcino, Karniszewice i Wicko.

Ze sporu między opactwem a miastem Darłowem wnioskować można o lokacji Damshagen (Domasławice). W 1324 roku rada miasta Darłowa oskarżyła opactwo o to, że ludzie klasztorni z Porzecza wycinali drzewo w lasach o nazwie „Sirawa”, należących do Darłowa. Rozjemcą w sporze był Piotr Święca. Nowa wieś Domasławice założona została po 1308 roku, a przed 1324 rokiem. Należy też przyjąć, że w niedługim czasie założono Masłowice. W pierwszym ćwierćwieczu XIV wieku cystersi nabyli jeden łan flamandzki w Krupach.

Z lat 40. XIV wieku posiadamy bezpośrednie informacje o przeprowadzeniu nowych pomiarów gruntów w związku z przenoszeniem i zakładaniem nowych osad na prawie niemieckim. Z 1333 roku zachowały się trzy dyplomy dotyczące wsi klasztornych Pękanina i Grabowa. Grabowo zmieniło nazwę na Martinshagen. Wójt sławieński Teodoryk odkupił połowę wsi za 313 grzywien i bezpośrednio przekazał ją klasztorowi. Czynność prawną zatwierdził Jan Święca ze Sławna z synem Piotrem i wujem Janem z Darłowa. Z dyplomów wynika,

że połowa Pękanina obejmowała dwa łany ziemi, a w Grabowie przeprowadzono nowy pomiar gruntów. Na przykładzie dwóch omawianych osad widać, że niektóre dyplomy książęce zawierające pozornie nadania całych osad dla cystersów w rzeczywistości stanowiły darowiznę części wsi lub potwierdzały prawo klasztoru do kupna nowych nabytków ziemskich (Popielas-Szultka 1980: 75–76). Podobna sytuacja istniała w Karnieszewicach. Cystersi otrzymali wieś od księcia Barnima I, a w 1278 roku musieli ją odkupić od biskupa Hermana. I dalej nie cała wieś należała do zakonników. Dopiero w 1378 roku opat Gusterow odkupił od Alberta Sletza i jego żony ich dobra rodowe w Karnieszewicach za 200 grzywien.

Najpewniej również wymienieni w 1330 roku Godekin, Markgard i Kazimierz z Iwięcina w pierwszej połowie XIV wieku mieli dobra rodowe w tej wsi. Widzimy więc, że od czasu uzyskania przez klasztor osad w XIV wieku często trwał jeszcze proces ich wykupywania.

W 1338 roku grunty w Pękaninie były na nowo wymierzone i liczyły cztery łany, w czasie likwidacji klasztoru zaś 31 łanów flamandzkich. Widzimy, że po lokacji nastąpiła znaczna rozbudowa. Taką sytuację obserwować można w większości wsi klasztornych. Ale kiedy ona nastąpiła, tego nie dało się ustalić. Również w 1338 roku istniała już nowa osada założona przez cystersów o nazwie Petershagen (Pęciszewko). Do tegoż roku przeniesione zostały najpewniej na prawo niemieckie Przystawy.

Z 1338 roku zachował się jedyny kontrakt lokacyjny wystawiony przez Jana i konwent bukowski. Jego mocą poddani klasztorowi, bracia Herman i Albert Kikebusch, otrzymali na lokację dziesiątą część nowych łanów rozciągających się między Pęciszewkiem i mostem na Grabowie koło Przystawów. Bracia Kikebusch otrzymali prawo sprawowania sądownictwa niższego do 12 szelągów. Umowa miała charakter dziedziczny. Lokatorzy zwolnieni zostali ze służby lennej, a w zamian za to od każdej wolnej włóki płacili klasztorowi jedną grzywnę. Kikebusche założyli Jeżyce i Jeżyczki (Popielas-Szultka 1980: 78). Dalszy chronologiczny wykaz sołectw we wsiach klasztornych przedstawia się następująco: 1343 rok – sołtys z Paprot, 1403 rok – z Bukowa, 1409 rok – z Malechowa i Gorzycy, lata 1488–1496 – z Bielkowa, 1493 rok – z Masłowic, 1525 rok – z Dzierżęcina, 1527 rok – z Pękanina. W 1560 roku wymieniono sołtysa z Dobiesława. Natomiast w 1596 roku wolnych sołtysów odnotowano w: Wicku, Bielkowie, Iwięcinie, Masłowicach, Grabowie, Pękaninie, Gleźnowie i Wierciszewku oraz sołtysów zasadzonych w: Boryszewie, Karnieszewicach i Przystawach. Na ogólną liczbę wsi należą-

cych do opactwa w czasie jego likwidacji mamy więc informacje o sołectwach z 20 osad klasztornych. Dalsze siedem wsi też było lokowanych na prawie niemieckim, o czym świadczą pozostające w nich pomiary gruntów na łany małe, średnie i wielkie.

Początki opactwa cystersów w Bukowie przypadają na 1248 rok, ale zakonnicy osiedli w swej siedzibie tuż przed 1260 rokiem. Po otrzymaniu Bukowa od fundatora systematycznie, drogą dalszych darowizn, zamiany i kupna, wzrastała ich wielka własność ziemska, która przed sekularyzacją klasztoru osiągnęła 27 wsi i niezagospodarowane łany na Ziemi Białogardzkiej. Cystersi jako specjaliści od uprawy roli włączyli się w nurt przemian związanych z wprowadzeniem prawa niemieckiego w dotychczasowych osadach słowiańskich. Sami także zakładali wsie na prawie niemieckim.

Bibliografia

- HEINEMANN O. (red.) 1905. *Pommersches Urkundenbuch*, Stettin: Verlag von Paul Niekammer.
- KNOPIK D. 1999. Polityczne okoliczności opanowania ziemi sławieńskiej przez Świętopełka gdańskiego, *Zapiski Historyczne* 64(1): 7–34.
- LABUDA G. 1972. Okres II: Zwycięstwo ustroju wczesnofeudalnego na Pomorzu Wschodnim (1120–1310), [w:] *Historia Pomorza. T. I: do roku 1466*, cz. 1, (red.) G. Labuda. Poznań: Wyd. Poznańskie, 346–580.
- PERLBACH M. VON (oprac.) 1882. *Pommerellisches Urkundenbuch*, Danzig: Kafemann.
- PISKORSKI J.M. 1990. *Kolonizacja wiejska Pomorza Zachodniego w XIII i w początkach XIV wieku na tle procesów osadniczych w średniowiecznej Europie*, Poznań: PTPN.
- POPIELAS-SZULTKA B. 1980. *Rozwój gospodarczy dominium bukowskiego od połowy XIII do połowy XVI wieku*, Słupsk: Wyd. WSP.
- RYMAR E. 1995. Władztwo biskupów kamieńskich między Unieścią i Grabową w XIII i XIV wieku, *Rocznik Koszaliński* 25: 35–54.

Der Grundbesitz des Klosters See Buckow aus Schlauer und Rügenwalder Erde

Zusammenfassung

Die Anfänge des Zisterzienser Klosters See Buckow beginnen mit dem Jahr 1248. Die Mönche waren schon vor 1260 sesshaft. Ihr Grundbesitz wurde immer größer dank systematischer Schenkungen, Tausch und Kauf

von Ländereien. Vor der Säkularisierung besaß das Kloster 27 Dörfer und große Landgebiete auf der Belgrader Erde. Die Zisterziensermönche, als Agrarspezialisten, wendeten die Feldbearbeitung nach deutschem Recht an, vor allem in den bis jetzt slawischen Ansiedlungen. Sie gründeten auch die neuen Siedlungen nach deutschem Recht.

